فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال دهم، شماره سوم (پیاپی ۳۷)، پاییز ۱۴۰۰
شاپای چاپی ۲۱۳۱-۲۳۲۲ شاپای الکترونیکی ۴۷۶X- ۲۵۸۸
http://serd.khu.ac.ir
صفحات ۱۷۴-۱۵۳

نقش حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی مورد: شهرستان گمیشان

حسنعلی فرجی‌سبکبار؛ دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
علیرضا دربان‌آستانه؛ استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
کورش اخوان‌حیدری*؛ دکتری جغرافیا و برنامه‌روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
مسعود مدانلوجویباری؛ پژوهشگر پسادکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تهران و صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور، تهران، ایران.
هلیا خاتمی؛ کارشناسی ارشد مهندسی محیط زیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۴/۲۱ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۱/۳۰

چکیده

مفهوم حکمروایی مبتنی بر همیاری حکومت و جامعه مدنی است در جوامع روستایی توسعه‌پایدار نیازمند نظام مدیریت و حکمروایی کارآمد مبتنی بر ظرفیت‌ها و منابع محلی است. در این پژوهش به تبیین جایگاه حکمروایی و ارتباط بین حکمروایی موجود و تسهیل فرصت‌های کارآفرینی و ارائه الگوی حکمروائی خوب در توسعه ظرفیت‌های کارآفرینی در منطقه مورد مطالعه پرداخته خواهد شد. پژوهش حاضر به لحاظ نوع، توصیفی-تحلیلی و از نظر هدف، کاربردی- توسعه‌ای و در گردآوری اطلاعات از شیوه کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. جامعهٔ آماری ساکنان نواحی روستایی شهرستان گمیشان و با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه۲۶۳ سرپرست خانوار و روش نمونه‌گیری تصادفی ساده می‌باشد. با نظرخواهی از صاحب نظران و متخصصین رشته‌های جغرافیا، گردشگری، کارآفرینی، مدیریت، اقتصاد و ... هشت شاخص مهم حکمروایی خوب و متغیرهای مربوط به تسهیل فرصت‌های کارآفرینی استخراج خواهد شد و بر این اساس مهمترین شاخص‌ها با معادلات ساختاری(SME) اعتبار آن مورد سنجش خواهد گردید. با توجه به حل مدل برنامه‌ریزی خطی در روش بهترین_ بدترین، شاخص‌های مشارکت با وزن ۰/۴۰۱ رتبه اول، به عنوان مهم‌ترین شاخص و شاخص مسئولیت‌پذیری با وزن ۰/۰۲۴ رتبه هشت، کم‌اهمیت‌ترین شاخص حکمروایی خوب در بر تسهیل فرصت‌های کارآفرینی معرفی شدند. با تکنیک رتبه‌بندی WASPAS، روستاهای حوزه شرقی با امتیاز ۳/۳۶۵ در رتبه اول و روستاهای حوزه غربی با وزن ۳/۲۲۹ در رتبه دوم و روستاهای حوزه شمالی با وزن ۳/۱۱۷ در رتبه سوم از نظر تأثیر شاخص حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی باشند.

واژگان کلیدی: کارآفرینی روستایی، حکمروایی، فرصت‌های کارآفرینی، گمیشان.

* k_heidari@isc.co.ir

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

۱) مقدمه

یکی از مباحث مهم و در عین حال جدید که از دهه ۱۹۸۰ به بعد در ادبیات توسعه مطرح‌شده، موضوع حکمروایی خوب است. حکمروایی مطلوب روستایی از ملزومات اساسی نیل به توسعه پایدار به شمار می‌رود(Allen et al,2013: ۷۹). «حکمروایی» ایده جدیدی است که جایگزین مفهوم «حکومت» شده است. نهادهای بین‌المللی سیاست‌گذاری اقتصادی همچون بانک جهانی، برنامه عمران سازمان ملل و صندوق بین‌المللی پول آن را به‌عنوان «کلید معمای توسعه» مطرح کرده‌اند؛ چرا که حکمروایی مطلوب محلی می‌تواند به استفاده مؤثر و کارآمدتر منابع منجر شود و زمینه توسعه اقتصادی- اجتماعی و کالبدی نواحی را مهیا سازد(Reagan,2012: ۳۲). بدین‌سان، این موضوع در کشورهای در حال توسعه برای استقرار و نهادینه‌سازی جامعه مدنی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است(Pacione,2007: ۲۰۲). حکمروایی مطلوب فضاهای روستایی فرایندی است که در آن همه ارکان دخیل در مدیریت روستایی، با تمام ساز و کارهایی که با آن به‌سوی تعالی و پیشرفت روستا و مردم حرکت کرد، باهم متحد می‌شوند(افتخاری و عظیمی‌آملی،۱۳۹۰:۲). به بیان‌دیگر، حکمروایی مطلوب روستایی این تضمین را می‌دهد که اولویت‌های توسعه پایدار فضاهای جغرافیایی مبتنی بر اجماع و اتفاق‌نظر جامعه محلی سامان و تحقق یابد(UNDP,2002). پایداری و مطلوبیت حکمروایی، منوط به جامع‌نگری و یکپارچه‌نگری در فرایند پایابی و استمرار کارکردی آن است. زمانی حکمروایی مطلوب تحقق می‌یابد که تمامی کنش‌گران و بازیگران عرصه محلی در همه فرایندهای سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، اجرا و نظارت حضور داشته باشند(Marsden & Smith,2005: 465). یکی از وظایف مدیران و مجریان توسعه فضاهای جغرافیایی، تسهیل مشارکت و درگیری روستاییان در امور حکمروایی است(Young et al.2011:3).

کارآفرینی از محورهای اصلی رشد و توسعه در هر کشوری می‌باشد، به‌طوری‌که آن را موتور توسعه اقتصادی در هر کشوری می‌دانند. کارآفرینی روستایی در اصل هیچ تفاوتی با مفهوم عام کارآفرینی ندارد. فقط شرایط خاص مناطق روستایی ازجمله بالاتر بودن ریسک، کمبود امکانات و ضعف حکمروایی خوب محلی در این نواحی باعث می‌شود که زمینه‌های کارآفرینی در این نواحی متفاوت با سایر نواحی و فعالیت‌ها باشد. اشتغال و کارآفرینی می‌تواند فرصت‌های جدیدی را برای روستاییان ایجاد کند. کارآفرینی روستایی در پی یافتن ترکیبی مناسب از منابع برای فعالیت‌های اقتصادی برای دستیابی به بیشترین سود ممکن است. به‌هرحال کارآفرین روستایی به دنبال نوآوری و خلاقیت در فعالیت‌های کشاورزی و غیرکشاورزی، کاربری اراضی و استفاده‌ی بهینه، متنوع و نوآورانه در راستای توسعه‌ی روستایی است. اما توسعهٔ کسب‌وکارها و کارآفرینی روستایی بدون تحقق سبک کارآفرینانهٔ حکمروایی روستایی امکان‌پذیر نخواهد بود(احمد پورداریانی،۱۳۸۴:۱۶). پژوهش حاضر به بررسی نقش حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی منطقه موردمطالعه، شهرستان گمیشان می‌پردازد. بر این اساس، پرسش‌های پژوهشی تحقیق حاضر عبارت‌اند از:

-وضعیت حکمروایی خوب در نواحی روستایی موردمطالعه چگونه است؟

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

-چه ارتباطی بین حکمروایی موجود و تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در نواحی روستایی موردمطالعه وجود دارد؟

-الگوی حکمروائی خوب در توسعه ظرفیت‌های کارآفرینی در منطقه موردمطالعه چگونه است؟

۲) مبانی نظری

حکمروایی[۱] در لغت به معنی اداره و تنظیم امور است و به رابطهٔ میان ساکنان و حکومت اطلاق می‌شود(Astleithner & Hamedinger, 2013: 64) و معنی آن هدایت کردن و راهنمایی کردن و یا در کنار هم نگه‌داشتن است(دربان آستانه و همکاران، ۱۰۱:۱۳۸۹) و به‌مثابه‌ی سلسله مراتبی شدن قدرت دولت و تقسیم آن در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی است. همچنین به مفهوم مشارکت توأمان مردم، نهادهای محلی و سازمان‌های دولتی و غیردولتی بیان می‌شود. به‌عبارت‌دیگر حکمروایی، اعمال قدرت سیاسی، اداری و اقتصادی در مدیریت از سطح کلان تا محلی است که در قالب یک فرآیند، افراد وگروه‌ها می‌توانند به منافع خود دست یابند(Woreda,2017: 132). مفهوم حکمروایی خوب که در پایان جنگ سرد در محافل بین‌المللی به‌عنوان یک اصل مطرح شد(Manyi, 2007: 514). پیش از اواسط دههٔ ۱۹۹۰ دور نمای حکمروایی خوب روستایی نیز پدیدار شد(دربان آستانه و رضوانی،۱۵۹:۱۳۹۳).

حکمروایی خوب روستایی به اجرا درآوردن تصمیمات و سیاست‌های مردم روستایی، هم سو با منافعشان و سازگار با منافع ملی، منطقه‌ای و محلی است(افتخاری و عظیمی آملی،۲:۱۳۹۰). حکمروایی خوب روستایی نقش مهمی در شکل دادن به قوانین، تشویق و تسهیل کارآفرینی[۲] برای کارآفرینان ایفاء می‌کند. تلاش نهادهای دولتی و خصوصی در سطح اجتماعی می‌تواند محدودیت‌های کارآفرینی را به‌وسیله کم کردن هزینه‌های فرصت برای کسب‌وکارهای جدید کاهش دهد. واژه کارآفرینی از کلمه فرانسوی به معنای متعهد شدن نشأت گرفته و عبارت است از فرایند ایجاد ارزش از راه تشکیل مجموعه منحصربه‌فرد از منابع، به‌منظور بهره‌گیری از فرصت‌ها است. کارآفرینی فرایندی است که فرد کارآفرین با ایده‌های نو و خلاق و شناسایی فرصت‌های جدیدی و با بسیج منابع، به ایجاد کسب‌وکار و شرکت‌های نو، سازمان‌های جدید و نوآور و رشد یابنده مبادرت نموده و توأم با پذیرش مخاطره و خطرپذیری است و منجر به معرفی محصول و یا خدمت جدیدی به جامعه می‌گردد(احمد پورداریانی،۹۲:۱۳۸۴).

محیط روستایی معرف یک محیط کارآفرینی معین به لحاظ ارضی با شرایط فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی می‌باشد. موقعیت، منابع طبیعی و مناظر، سرمایه اجتماعی، نظارت روستایی، شبکه‌های اجتماعی و تجاری، و همچنین فنّاوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی، اثرات پیچیده و پویایی را بر فعالیت کارآفرینی در مناطق روستایی می‌گذارند. روستانشینی یک منبع پویا در بحث کارآفرینی است که هم فرصت‌ها و هم محدودیت‌ها را شکل می‌دهد. دوری و نزدیکی، حفاظت از مناظر منحصربه‌فرد و ویژگی‌های محیطی، سنت‌های مهم یا شیوه‌های سنتی و قدیمی تولید را تسهیل می‌بخشند که ممکن است منجر به فرصت‌های کارآفرینانه شوند(Stathopoulou,2016: 413). فرصت که در لغتنامه دهخدا

[۱]-Governance

[۲]Entrepreneurship

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

مترادف با موقع و مجال است، به شرایط و موقعیت‌های اطلاق می‌گردد. فرصت عبارت از امکان‌پذیری تأسیس یک شرکت جدید و یا بهبود موقعیت یک شرکت موجود است که در هر دو حالت به پتانسیل جدیدی از کسب سود منجر گردد. توسعهٔ کارآفرینی روستایی بدون تحقق حکمرانی خوب روستایی امکان‌پذیر نخواهد بود(Christensen et. Al, 2014: 63). هاروی (۱۹۸۹) معتقد است پژواک تغییر از مدیریت‌گرایی به کارآفرین محوری، ریشه در سرمایه‌داری غربی دارد. حکمرانی خوب روستایی نیز به‌منزلهٔ تغییر در چگونگی تعامل بخش خصوصی و دولتی در درون پروژه‌ها و سیاست‌های توسعه‌ای روستاها و به‌ویژه در چارچوب رقابت درون روستایی می‌باشد. و این رقابت نتیجهٔ سیاست‌گذاری برای رونق اقتصادی مناطق و فضاهای روستایی است(Xue & Wub, 2015: 10). ظهور مجدد کارآفرینی و انتقال از اقتصاد بازار محور به اقتصاد کارآفرین محور در کنار گسترش جهانی‌سازی سرعت بیشتری گرفته است و به تدوین سیاست‌های جدید توسعهٔ کارآفرینی برای همهٔ سطوح مدیریتی به‌ویژه مدیریت روستایی منجر شده است. ترسیم روستا کارآفرین سه عامل اصلی را دربر می‌گیرد؛ در وهلهٔ اول؛ توجه به نقش سیاست‌های دولت محلی در پرورش توسعهٔ اقتصادی ترسیم‌شده است. دوم؛ بر ورود بازیگران خصوصی و راه‌های جدید سازمان‌دهی اداره عمومی تأکیدِ شده است و درنهایت؛ جهانی‌شدن اقتصاد، معمولاً متمایل به افزایش روستا کارآفرین دارد(بابایی هزه جان و همکاران،۱۳۹۶ : ۱۴).

جدول ۱. اصول و شاخص‌هایی حکمروایی خوب روستایی

شاخص	تعریف شاخص
مسئولیت‌پذیری	مسئول بودن نهادها، مسئولان و تصمیم‌گیران، به خواسته‌ها، انتظارات و نیازهای افراد و گروه‌های روستایی جهت ارائه خدمات. به عبارتی مدیران روستایی مسئول نتایج تصمیم‌ها و فعالیت‌هایشان هستند. مسئولان روستایی باید هم نیازها و خواسته‌های روستاییان را دریابند و بپذیرند و هم نسبت به آن پاسخ مناسب را از خود نشان دهند؛ بنابراین هم سویی با خواسته‌های روستایی و اقدام مسئولان ضروری است.
پاسخگویی	نهادهای حکومتی حتی بخش خصوصی و نهادهای جامعه مدنی باید به عموم مردم پاسخگو باشند. اینکه چه کسی به چه کسی پاسخگو است، بستگی دارد به اینکه آیا تصمیمات یا اقدامات اتخاذشده، درونی یا بیرونی هستند یا نه، به‌طورکلی یک سازمان یا مؤسسه به کسانی پاسخگو خواهد بود که از تصمیمات یا اقدامات آن متأثر می‌شوند. پاسخگویی را نمی‌توان بدون شفافیت و حاکمیت قانون اعمال کرد.
شفافیت	فرآیندی که اطلاعات مربوط به شرایط موجود و اقدامات را قابل‌دسترس، قابل‌رؤیت و قابل‌فهم می‌کند. شفافیت به این معناست که اولاً، تصمیم‌های اتخاذشده و اعمال آن‌ها به شیوه‌ای انجام داده شود که تابع قواعد و مقررات باشند، ثانیاً اطلاعات مستقیماً و آزادانه برای کسانی که از این تصمیمات متأثر خواهند شد قابل‌دسترسی باشد، ثالثاً اطلاعات به‌اندازه کافی و به شکل‌هایی آسان و قابل‌فهم در رسانه‌ها ارائه شود.
اجماع محوری	هدایت منافع و سلیقه‌های مختلف در جامعه به سمت اجماع گسترده که بهترین و بیشترین منفعت را برای تمام اجتماع دارد. روستا عرصه‌ی گروه‌ها و منافع مختلف و گاه در حال ستیز با یکدیگر است. منظور از اجماع سازی، تعدیل و ایجاد توافق منافع مختلف است. این کار مستلزم وجود ارتباط و تلاش مشترک میان سازمان‌های دولتی، روستاییان و سازمان‌های غیردولتی. حکمروایی خوب میانجیگری میان منافع مختلف در جامعه برای رسیدن به یک وفاق عام در مورد بهترین نفع کل و راه رسیدن به آن را ایجاب می‌کند.
مشارکت	مشارکت زنان و مردان روستایی در سرنوشت خودشان که می‌تواند مستقی یا از طریق نهادها صورت گیرد. مشارکت باید آگاهانه و سازمان‌یافته باشد. این امر به مفهوم وجود آزادی تشکیل جمعیت و بیان از یک‌سو و جامعه مدنی سازمان‌یافته از سوی دیگر است.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

مشروعیت	به‌عنوان یک پدید دموکراتیک که پشتیبانی بیشتر اهالی روستا را طبق قوانین و مقررات به همراه داشته باشد.
عدالت و برابری	ایجاد فرصت‌های مناسب برای تمامی روستاییان درزمینهٔ ارتقای وضعیت رفاهی‌شان، تلاش در جهت تخصیص عادلانهٔ منابع و مشارکت تمامی مردم در اعلام نظیر و تصمیم‌گیری. حکمروایی خوب مستلزم نظام‌های حقوقی عادلانه‌ای است که بی‌طرفانه اعمال شوند به‌علاوه حکمروایی خوب حمایت کامل از حقوق بشر به‌ویژه حقوق اقلیت‌ها را ایجاد می‌کند.
کارایی و اثربخشی	حکمروایی خوب به مفهوم آن است که فرآیندها و مؤسسات، نتایجی را ارائه کنند که نیازهای جامعه را برآورده سازند و در کنار آن به بهترین شکل از منابع بهره‌برداری کنند. حکمروایی خوب به این معناست که فرآیندها و نهادها نتایجی را به بارآورند که نیازهای جامعه را تأمین و درعین‌حال از منابع در اختیار خود به بهترین وجه استفاده کنند. همچنین مفهوم کارآمدی در چهارچوب حکمروایی خوب استفاده پایدار از منابع طبیعی و حفاظت از محیط‌زیست است.

ماخذ: (مجلس شورای اسلامی،۱۳۸۳:۵۲۷)؛ (دربان آستانه و رضوانی،۱۳۹۳:۱۷۸)؛(عظیمی آملی و افتخاری، ۱۳۹۳:۲۷-۲۹)؛ (تقوایی و تاجیدار، ۱۳۸۸:۱۰).

ظهور و افزایش مناطق مصرفی احتمالاً به میزان بیشتری ما را به تفکر دربارهٔ سیاست‌های حامی کارآفرینی محلی هدایت می‌کند و سیاست‌های محلی نیز باید تصمیم افراد مبنی بر تشخیص زمان شروع کسب‌وکارشان و مکان‌گزینی مناسب را پشتیبانی کنند و عموماً تأثیر سیاست‌ها و برنامه‌های موافق کارآفرینی در سطح محلی از سطح ملی بالاتر خواهد بود(Kauffman Foundation , 2008: 23). در شکل شماره ۱ عوامل مؤثر حکمروایی در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی، موردبحث قرار می‌گیرند

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

شکل۱. مدل مفهومی پژوهش

در واکاوی مفاهیم و عینیت یافتگی نقش حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی پژوهش‌های بسیار کمی صورت گرفته است در این راستا، برخی پژوهش‌های انجام‌شده در ارتباط با موضوع مورد بررسی در جدول ۲ معرفی شده‌اند که سعی شده به اختصار و در ارتباط با موضوع مورد بررسی تهیه و تدوین شود. این خود مبنایی برای پژوهش ما به حساب می‌آید.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

جدول ۲. برخی از مطالعات انجام شده در مورد حکمروایی خوب و فرصت های کارآفرینی

محقق و سال	نتایج تحقیق
زو و ووب(۲۰۱۵)	در پژوهش خود به بررسی توسعهٔ حکمرانی کارآفرینانه در منطقهٔ دانگوان چین پرداخته و معتقدند به دلیل بحران‌های مالی و کاهش اقتصاد اجاره‌ای و ناکارآمدی حکمرانی، این سبک از حکمرانی به شکست می‌انجامد، آن‌ها سه مرحله را در توسعهٔ حکمرانی کارآفرینانه در منطقهٔ دانگوان ترسیم کرده‌اند: مرحلهٔ اول شامل صنعتی سازی با سرمایه‌گذاری خارجی می‌شود در این مرحله حکمرانی کارآفرینانه از صنایع باارزش افزودهٔ پایین حمایت می‌کند. مرحلهٔ دوم توسعهٔ اقتصاد قرضی است که با نابودی صنایع بومی همراه است و بومیان ناچار هستند به اقتصاد اجاره‌ای اتکا کنند و حکمرانی کارآفرینانه در شکل‌گیری تعاونی‌های کوچک را دربر می‌گیرد. سومین مرحله یک‌رشته بحران‌های اقتصادی است که بعد از بحران جهانی مالی به سلسله بحران‌های مالی در مناطق روستایی منجر می‌شود.
مادوریرا (۲۰۱۳)	در تحقیق خود روش‌های کارآفرینانه در سیاست‌های محلی را به‌مثابه چرخش از مفهوم دولت به مفهوم حکمرانی در نظر گرفته است. طبق نتایج این تحقیق، حکمرانی به‌عنوان شبکه‌های درون‌سازمانی در نظر گرفته می‌شود که گسترهٔ وسیعی از بازیگران حوزه‌های خصوصی، عمومی، غیرانتفاعی برای مشارکت در اجرا و توسعهٔ پروژه‌ها گرد هم می‌آیند. چرخش از مفهوم دولت به مفهوم حکمرانی به‌وسیلهٔ پژوهش گران به‌منزلهٔ افزایش تمرکززدایی دولت و ادارهٔ عمومی و درنتیجه یک چرخش ایدئولوژیک یا فرصت‌طلبانه از سیاست‌گذاری به‌سوی نئولیبرالیسم تلقی شده و تغییر و چرخش در مدل‌های حکمرانی روستایی قویاً متأثر از دو واژ تمرکززدایی و پراکنده‌سازی می‌باشد.
بابایی و همکاران (۱۳۹۶)	در این پژوهش به شناسایی شاخص‌های تحقق حکمرانی کارآفرینانهٔ شهری پرداخته است. طبق نتایج به‌دست‌آمده شاخص‌های اصلی حکمرانی کارآفرینانهٔ شهری در۷ طبقهٔ اصلی جایگاه سازی، چابک سازی، یکپارچه‌سازی، تمرکززدایی، مشارکت‌پذیری، قانون مداری و پاسخگویی قرار می‌گیرد.
سجاسی قیداری و حاجیان(۱۳۹۷)	نتایج پژوهش آنها نشان می‌دهد اکثریت شاخص‌ها(به‌جز شاخص عدالت)و گویه های مرتبط با آن (به‌جز سه گویه صدور پروانه برای ساختمان‌ها در روستا، برقراری امنیت برای روستاییان، و اعتماد روستاییان به مدیران محلی) میانگین‌ها کمتر از حد متوسط می‌باشد؛ همچنین رابطه همبستگی بین شاخص‌ها نیز نشان داده که ازنظر روستاییان تحقق حکمروایی مطلوب در مدیریت روستایی، نیازمند وجود همبستگی بین شاخص‌ها می‌باشد. در ارتباط با پیاده سازی اصول حکمروایی مطلوب روستای یوردچوپان رتبه اول و روستای نورالدین رتبه آخر را به لحاظ پیاده‌سازی شاخص‌های حکمروایی مطلوب در مدیریت محلی روستا دارند.

۳) روش تحقیق

پژوهش حاضر ازنظر هدف، کاربردی-توسعه‌ای و روش انجام آن توصیفی-تحلیلی است. گردآوری اطلاعات و داده‌ها به دو صورت کتابخانه‌ای_میدانی صورت گرفته است. جامعه آماری این تحقیق خانوارهای ساکن در نواحی روستایی شهرستان گمیشان هستند که متشکل از ۵۱۱۱ خانوار می‌باشند(سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۵). واحدهای موردمطالعه در سه گروه کلی، خانوارهای حوزه شمالی و حوزه شرقی و غربی شهرستان گمیشان قرار دارند. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده سیستماتیک با استفاده از فرمول کوکران[1] ۲۶۳ نمونه می‌باشد که بدین‌صورت محاسبه گردید:

N=829، Q=%50، P=%50، D=0.05 T=1.96

حوزه شرقی

$$n=\frac{\frac{(1/96)^2\times\frac{50\times50}{0.05}}{\frac{25}{10000}}}{1+\frac{1}{2052}\left(\frac{(1/96)^2\times\frac{2500}{0.05}}{\frac{25}{10000}}-1\right)}=\frac{103}{1}=103$$

حوزه غربی

$$n=\frac{\frac{(1/96)^2\times\frac{50\times50}{0.05}}{\frac{25}{10000}}}{1+\frac{1}{2107}\left(\frac{(1/96)^2\times\frac{2500}{0.05}}{\frac{25}{10000}}-1\right)}=\frac{105}{1}=105$$

حوزه شمالی

$$n=\frac{\frac{(1/96)^2\times\frac{50\times50}{0.05}}{\frac{25}{10000}}}{1+\frac{1}{829}\left(\frac{(1/96)^2\times\frac{2500}{0.05}}{\frac{25}{10000}}-1\right)}=57$$

[1] Cochran

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

روش بهترین- بدترین[۱]: در این روش(که در سال ۲۰۱۵ توسط رضایی ارائه‌شده است) بهترین و بدترین شاخص به‌وسیله تصمیم‌گیرنده مشخص‌شده و مقایسه زوجی بین هر یک از این دو شاخص و دیگر شاخص‌ها انجام می‌شود. سپس یک مسئله حداکثر -حداقل[۲]برای مشخص کردن وزن شاخص‌های مختلف فرموله و حل می‌گردد. همچنین در این روش یک فرمول برای محاسبه نرخ ناسازگاری جهت بررسی اعتبار مقایسات در نظر گرفته شد. گام‌های روش بهترین-بدترین به شرح ذیل می‌باشد(Rezaei,2015):

گام اول: در این گام، مجموعه شاخص‌ها به‌صورت $\{C_1, C_2, \dots, C_n\}$ تعریف می‌شود که برای گرفتن یک تصمیم موردنیاز است.

گام دوم: بهترین (مهم‌تر، مطلوب‌تر) و بدترین (کم‌ترین اهمیت و کم‌ترین مطلوبیت) شاخص را مشخص نمایید. در این مرحله هیچ مقایسه‌ای در این مرحله صورت نمی‌گیرد.

گام سوم: ارجحیت بهترین شاخص را نسبت به سایر شاخص‌ها با اعداد ۱ تا ۹ مشخص نمایید. بردار ارجحیت بهترین شاخص نسبت به دیگر شاخص‌ها به‌صورت $A_B = (a_{B1}, a_{B2}, \dots, a_{Bn})$ نمایش داده می‌شود. در بردار، a_{bj} نشان‌دهنده ارجحیت بهترین شاخص(B) نسبت به شاخص(j) هست، واضح است که $a_{BB}=1$ است.

گام چهارم: ارجحیت همه شاخص‌ها را نسبت به بدترین شاخص با اعداد ۱ تا ۹ مشخص نمایید. بردار ارجحیت سایر شاخص‌ها نسبت به بدترین شاخص را به‌صورت $A_w = (a_{1w}, a_{2w}, \dots, a_{nw})^T$ نمایش داده می‌شود. در بردار ذکرشده a_{jw} ارجحیت شاخص (j) نسبت به بدترین شاخص(W) هست، واضح است که a_{ww} است.

گام پنجم: مقادیر بهینه وزن‌ها را بیابید$(W_1^*, W_2^*, \dots, W_n^*)$. برای تعیین وزن بهینه هر یک از شاخص‌ها، زوج‌های$a_{Bj}\frac{W_B}{W_j}$= و$a_{jw}\frac{W_j}{W_w}$= تشکیل‌شده، سپس برای برآورده کردن این شرایط در همه j ها، باید راه‌حلی پیدا شود تا عبارات$\left|\frac{w_j}{w_w} - a_{jw}\right|$ و$\left|\frac{w_B}{w_j} - a_{Bj}\right|$ را برای همهj هایی که حداقل شده است، حداکثر نماید. با توجه به غیر منفی بودن وزن‌ها و مجموع اوزان می‌توان مدل را به‌صورت زیر فرموله کرد:

$$\text{Min}\ max_j \left\{\left|\frac{w_j}{w_w} - a_{jw}\right|, \left|\frac{w_B}{w_j} - a_{Bj}\right|\right\}$$

$$s.t \quad \sum_j W_j = 1$$

$$W_j \geq 0, for\ all\ j$$

همچنین می‌توان مدل فوق را به مدل زیر تبدیل کرد:

$$min \xi$$

---

[۱]-Best- Worst Method (BWM)

[۲]-MAXIMIN

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

$$\left|\frac{w_B}{w_j} - a_{Bi}\right| \leq \xi \, , for\ al\ j$$
$$\left|\frac{w_i}{w_w} - a_{jw}\right| \leq \xi \, , for\ al\ j$$
$$\sum_{w}^{j} w_j = ۱$$
$$W_j \geq ۰, for\ all\ j$$

البته مدل خطی تابع فوق نیز به‌صورت زیر ارائه شده است:

$$min\xi$$
$$\left|W_B - a_{Bj}W_j\right| \leq \xi \, , for\ al\ j$$
$$\left|W_j - a_{jw}W_w\right| \leq \xi \, , for\ al\ j$$
$$\sum_{w}^{j} w_j = ۱$$
$$W_j \geq ۰, for\ all\ j$$

با حل مدل فوق، مقادیر بهینه $(W_۱^*, W_۲^*, \ldots, W_n^*)$ و ξ^* به دست می‌آید. با استفاده از ξ^* به‌دست‌آمده، نرخ سازگاری محاسبه می‌شود. واضح است که مقدار بزرگ‌تر ξ^* نشان‌دهنده نرخ سازگاری بالاتری هست. ازآنجایی‌که $a_{Bj} \times a_{jw} = a_{BW}$ و $a_{BW} \in \{۱,۲,\ldots,۹\}$ می‌باشد، می‌توان حداکثر مقدار ξ^* به دست آورد. با استفاده از شاخص‌های سازگاری موجود در جدول شماره (۳) و در فرمول می توان نرخ سازگاری را محاسبه کرد.

جدول۳. شاخص‌های سازگاری با استفاده از روش بهترین – بدترین

a_{BW}	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
شاخص سازگاری	۰/۰۰	۰/۴۴	۱/۰۰	۱/۶۳	۲/۳۰	۳/۰۰	۳/۷۳	۴/۴۷	۵/۲۳

$$\text{نرخ سازگاری} = \frac{\xi^*}{\text{شاخص سازگاری}}$$

هرچه مقادیر نرخ سازگاری به صفر نزدیک‌تر باشد نتایج سازگاری بیشتری دارد. در نهایت با حل مدل خطی با استفاده از نرم‌افزار لینگو[۱] برای هر یک از شاخص‌ها به دست می‌آید.

مدل ارزیابی تولید وزنی تجمعی(واسپاس):[۲] یکی از پارامترهایی که می‌تواند در انتخاب روش تصمیم‌گیری چندمعیاره موردتوجه قرار گیرد میزان دقت این مدل‌ها می‌باشد. همچنین این محققان پیشنهاد می‌کنند ترکیب دو مدل می‌تواند میزان دقت آن را بالا ببرد. میزان دقت نتایج مدل‌های تصمیم-گیری چندشاخصه WSM (مدل جمع وزنی) و مدل WPS (مدل تولید وزنی) نسبتاً به‌خوبی شناخته‌شده است. همچنین میزان دقت مدل‌های ترکیبی نیز توسط محققان مورد تحلیل قرارگرفته است. نتایج

۱-LINGO
۲- Weighted Aggregated Sum Product Assessment(WASPAS)

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

بررسی‌های محققان تأیید کرده است میزان دقت مدل‌های ترکیبی در مقایسه با میزان دقت این مدل‌ها قبل از ترکیب شدن خیلی بالاتر است. یکی از این مدل‌های ترکیبی مدل ارزیابی تولید وزنی تجمعی می‌باشد. این مدل می‌تواند در مسائل پیچیده تصمیم‌گیری کارایی بالایی داشته باشد و همچنین نتایج حاصل از این مدل از دقت بالایی برخوردار باشند. در ادامه مراحل الگو ارزیابی تولید وزنی تجمعی می‌آید (Zavadskas et al, 2012):

$$Q^{(1)} = \sum_{j=1}^{n} \bar{x}_{ij} \times W_j$$

بر اساس الگوی تولید وزنی (WPM) اهمیت نسبی گزینه i ام به‌عنوان Q^{2} نشان داده می‌شود که به‌صورت تابع زیر تعریف می‌شود:

$$Q^{(2)i} = max \prod_{j=1}^{n} (\overline{x}_{ij})\, w_j$$

سعی شده معیاری ترکیبی برای تعیین اولویت هر گزینه به کار رود که در آن سهم برابری از (WSM) و الگوی تولید وزنی برای ارزیابی گزینه‌ها داده شود:

$$Q_i = 0.5\, Q_{i(1)} + 0.5 Q_{i(2)}$$

$$\boldsymbol{Q_i = \lambda \sum_{j=1}^{n} \bar{x}_{ij}\, w_j + (1-\lambda) \prod_{j=1}^{n} (\bar{x}_{ij})^{w_j} \qquad ,\lambda = 0, \dots 1}$$

مقادیر بهینه λ می‌تواند با گسترش تابع زیر محاسبه شود:

$$\lambda = \frac{\sigma^2 (Q_{i(2)})}{\sigma^{2}(Q^{(1)} + \sigma^2 (Q_{i(2)})}$$

واریانس‌های $Q^2(Q_{i(1)})$ و $Q^2(Q_{i(2)})$ با کمک توابع زیر محاسبه می‌شود:

$$\sigma^2 \left(Q_{i(1)}\right) = \sum_{j=1}^{n} \bar{x}_{ij}\, w_j\, {}^{2}\sigma^2_{(\bar{x}_{ij})}$$

$$\sigma^2 (Q_i^{(2)}) = \sum_{j=1}^{n} \left[\frac{\prod_{j=1}^{n} (\bar{x}_{ij}) w_j \times w_{ij}}{(\bar{x}_{ij}) w_j (\bar{x}_{ij})(1 - w_j)} \right] {}^{2}\sigma^2 (x_{ij})$$

برآورد واریانس مقادیر معیارهای استانداردشده اولیه از طریق فرمولی محاسبه می‌شود که در ادامه می‌آید:

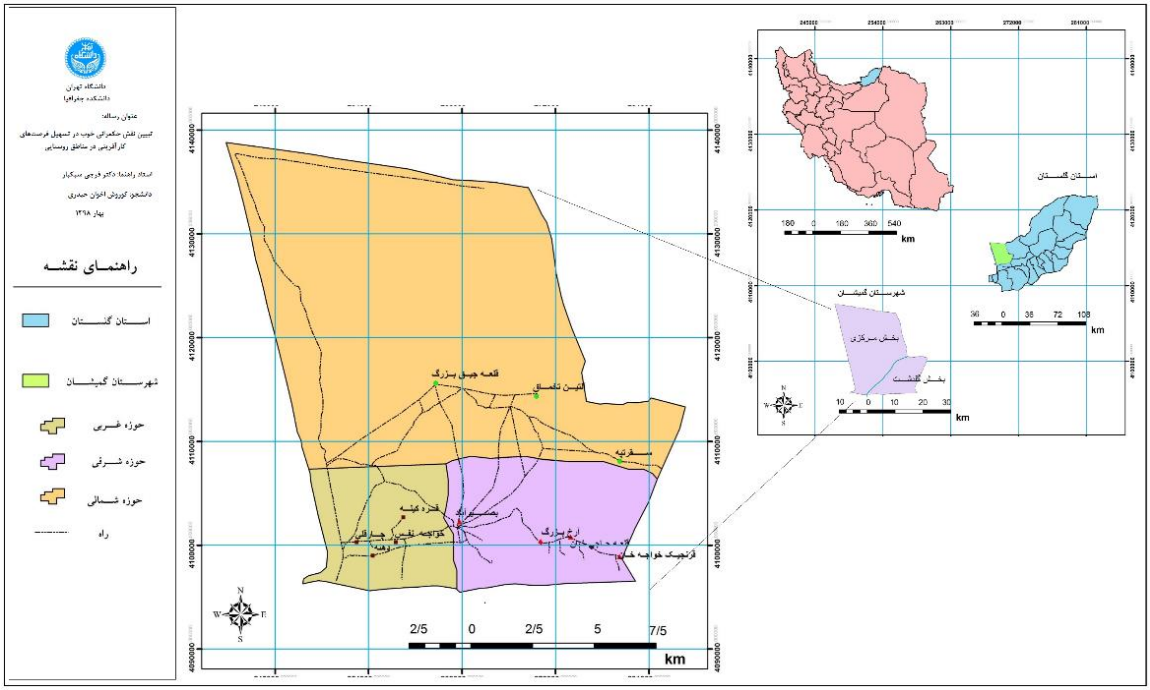
$$\sigma^2 \left(\bar{x}_{ij}\right) = (0.05\, \bar{x}_{ij})^2$$

ناحیه مورد مطالعه پژوهش حاضر (کلیه روستاهای شهرستان گمیشان) بین ″۵۴′۱۱°۵۳ تا ″۵۷′۵۴°۱۴ شمالی و ″۰۷′۰۸°۳۷ تا ″۱۴′۲۱°۳۷ طول شرقی در قسمت شمال غربی استان واقع‌شده است و از شمال به کشور ترکمنستان، از جنوب به شهرستان ترکمن، از شرق به شهرستان

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

آق‌قلا و از غرب به دریای خزر محدود می‌شود(نقشه شماره۲). وسعت این ناحیه۱۲۰۱/۳ کیلومتر می‌باشد که۵/۸۹ درصد مساحت استان را دربرمی گیرد. بر اساس آخرین تقسیمات اداری کشوری در سال ۱۳۸۸ بخش گمیشان از شهرستان ترکمن جداشده و به شهرستان ارتقاءیافته و دارای ۲ بخش، ۴ دهستان، ۲ شهر و ۲۸ روستا است(معاونت برنامه‌ریزی استان،۱۳۸۸). دهستان‌های شهرستان عبارت‌اند از: نفتیلجه، جعفربای غربی، جعفربای شرقی و قزل آلان است.

شکل ۲. نقشه موقعیت جغرافیایی و تقسیمات سیاسی ـ اداری ناحیه گمیشان

۴) یافته‌های تحقیق

مدل‌سازی ساختاری-تفسیری: این روش برای شناسایی و تعیین روابط بین ۳۱ زیر معیار تعیین‌شده که حاصل مصاحبه با کارشناسان و تحقیقات قبلی صورت گرفته در زمینه‌ی حکمروایی خوب و کارآفرینی است که در اینجا بکار گرفته‌شده است. ماتریس SIM (روابط بین زیر معیارها) به‌وسیله گروهی از کارشناسان به‌دست‌آمده که در جدول۴ آورده شده است. ماتریس SSIM را با جایگزین کردن V، X، A و O با اعداد متناظر تبدیل به ماتریس دریافتی اولیه تبدیل می‌شود با محاسبه قدرت وابستگی و قدرت نفوذپذیری ماتریس اولیه تبدیل به ماتریس نهایی می‌شود. گام‌های روش ISM به شرح ذیل می باشد(Warfield,1974) :

۱) شناسایی زیر معیارها با مصاحبه با افراد خبره و دانشگاهی و همین‌طور رجوع به تحقیقات گذشته.

۲) تعیین ارتباط بین هر جفت زیر معیار تعیین‌شده در گام اول.

۳) تشکیل ماتریس خود تعاملی (SSIM) که روابط بین زیر معیارها را نشان می‌دهد. نمادهای استفاده‌شده در جدول۴ آورده شده است. ماتریس خود تعاملی (SSIM) در ضمیمه آورده شده است.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

جدول۴. روابط بین معیارها در ماتریس خود تعاملی

V	A	X	O
زیر معیار i بر j تأثیر دارد	زیر معیار j بر زیر معیار i تأثیر دارد	رابطه دو سویه	عدم وجود رابطه

منبع : یافته‌های پژوهش

۱) در این مرحله SSIM به‌صورت یک ماتریس دودویی درمی‌آید. به ماتریس تبدیل‌شده در اصطلاح ماتریس دریافتی اولیه می‌گویند که در آن نمادهای X، O، V و A به‌وسیله اعداد «۰» و «۱» جایگزین شده‌اند. اگر فرض شود که $ (i,j) معادل مؤلفه (i,j) ام ماتریس SSIM بوده و @ (i,j) معادل مؤلفه (i,j) ام ماتریس دریافتی باشد، جایگزینی به‌صورت زیر صورت می‌گیرد:

- اگر V = $ (i,j) آنگاه ۱=@(i,j) و ۰=@ (j,i)
- اگر A = $(i,j) آنگاه ۰ =@(i,j) و ۱=@ (j,i)
- اگر X = $(i,j) آنگاه ۱=@(i,j) و ۰=@ (j,i)
- اگر O = $(i,j) آنگاه ۰=@(i,j) و ۱=@(j,i)

۲) ماتریس دریافتی نهایی با اعمال روابط تعدی موجود بین زیرمعیارها به دست می‌آید. ماتریسSSIM را با جایگزین کردن X، O، V و A با اعداد متناظر تبدیل به ماتریس دریافتی اولیه تبدیل می‌شود و با محاسبه قدرت وابستگی و قدرت هدایتگری، ماتریس اولیه تبدیل به ماتریس نهایی می‌شود. این مراحل در جدول قدرت وابستگی و قدرت نفوذپذیری در ضمیمه آورده شده است.

۳) در این مرحله مجموعه دریافتی و نیز مجموعه مقدماتی برای هر یک از زیرمعیارها از روی ماتریس دریافتی نهایی به دست می‌آیید. مجموعه دریافتی برای یک زیرمعیار عبارت است از خود آن زیرمعیار است، به‌علاوه سایر زیرمعیارهایی که در به وجود آوردن آن نقش داشته‌اند. مجموعه مقدماتی برای هر زیرمعیار شامل خود آن زیرمعیار، به انضمام سایر زیرمعیارهایی بر روی آن‌ها تأثیرگذار است. به دنبال آن می‌توان اشتراک این دو مجموعه برای هر یک از زیر معیارها به دست آورد. زیرمعیارهایی که اشتراک مجموعه دریافتی و مجموعه مقدماتی آن‌ها یکی است در سلسله‌مراتب مدل‌سازی ساختاری تفسیری به‌عنوان زیرمعیار سطح بالا محسوب می‌شوند. هر بار پس از شناسایی سطح یک زیرمعیار، آن زیرمعیار را از فهرست حذف کرده و دوباره اشتراکات را حساب می‌کنیم. این مراحل را تا به دست آوردن سطوح همه زیر معیارها ادامه می‌دهیم. خروجی این گام در جدول ۵(سطوح زیرمعیارها) آورده شده است. با توجه به شاخص حکمروایی خوب ۸ شاخص و ۳۱ زیرشاخص استخراج شد. ابعاد ماتریس ۸ × ۸ در ۸ شاخص و ۶۴ گزینه تنظیم شد. نسبت روایی محتوایی با توجه به سطح موردنیاز برای معناداری آماری (۰P <۰/۵۰) حداقل CVR=۰/۷۵ برای هر مرحله جهت پذیرش آن محاسبه و برای پایایی از روش آزمون مجدد استفاده‌شده است. در هردو مرحله از طرف خبرگان ۰/۷۸۵و بیانگر پایایی قابل‌قبول پرسشنامه است.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

جدول۵. ماتریس خود تعاملی ساختاری شاخص‌های حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی

C8	C7	C6	C5	C4	C3	C2	C1	J	i
A	X	V	V	A	V	A	-	شفافیت	C1
V	O	V	V	A	X	-		پاسخگویی	C2
O	V	A	X	A	-			مشارکت	C3
A	O	V	O	-				برابری و عدالت	C4
A	X	V	-					کارایی و اثربخشی	C5
X	X	-						مشروعیت	C6
O	-							اجماع گرایی	C7
-								مسئولیت‌پذیری	C8

جدول ۶. ماتریس دسترسی اولیه شاخص‌های حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی گمیشان

C8	C7	C6	C5	C4	C3	C2	C1	j / i
۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	-	C1
۱	۱	۱	۱	۱	۱	-	۰	C2
۱	۰	۱	۱	۱	-	۰	۱	C3
۱	۱	۱	۱	-	۰	۰	۰	C4
۱	۱	۱	-	۰	۱	۰	۰	C5
۰	۱	-	۰	۱	۰	۰	۰	C6
۱	-	۱	۰	۰	۰	۱	۰	C7
-	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	C8

در جدول شماره (۷) قدرت نفوذ هریک از عوامل بر سایر عوامل در شاخص حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی گمیشان آمده است. نتایج بیانگر این است که دو عامل پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری با میزان قدرت نفوذ ۶ بیشترین تأثیر، مشارکت و شفافیت به ترتیب مجموع با میزان قدرت نفوذ ۵، برابری و عدالت و کارایی و اثربخشی به ترتیب مجموع با میزان قدرت نفوذ ۴ و دو عامل اجماع گرایی و مشروعیت با میزان قدرت نفوذ ۲ کمترین تأثیر رادارند. ماتریس دسترسی نهایی باید به سطوح مختلف دسته‌بندی شود.

جدول ۷. ماتریس دسترسی نهایی شاخص‌های حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی گمیشان

نفوذ	C8	C7	C6	C5	C4	C3	C2	C1	J / I
۵	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱		C1
۶	۱	۱	۱	۱	۱	۱		۰	C2
۵	۱	۰	۱	۱	۱		۰	۱	C3
۴	۱	۱	۱	۱		۰	۰	۰	C4
۴	۱	۱	۱	-	۰	۱	۰	۰	C5
۲	۰	۱		۰	۱	۰	۰	۰	C6
۳	۱		۱	۰	۰	۰	۱	۰	C7
۶	-	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	C8
	۶	۶	۷	۵	۴	۳	۲	۲	وابستگی

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

برای تعیین سطح متغیرها در مدل نهایی به ازای هرکدام از آن‌ها سه مجموعه خروجی، ورودی و مشترک تشکیل می‌شود.

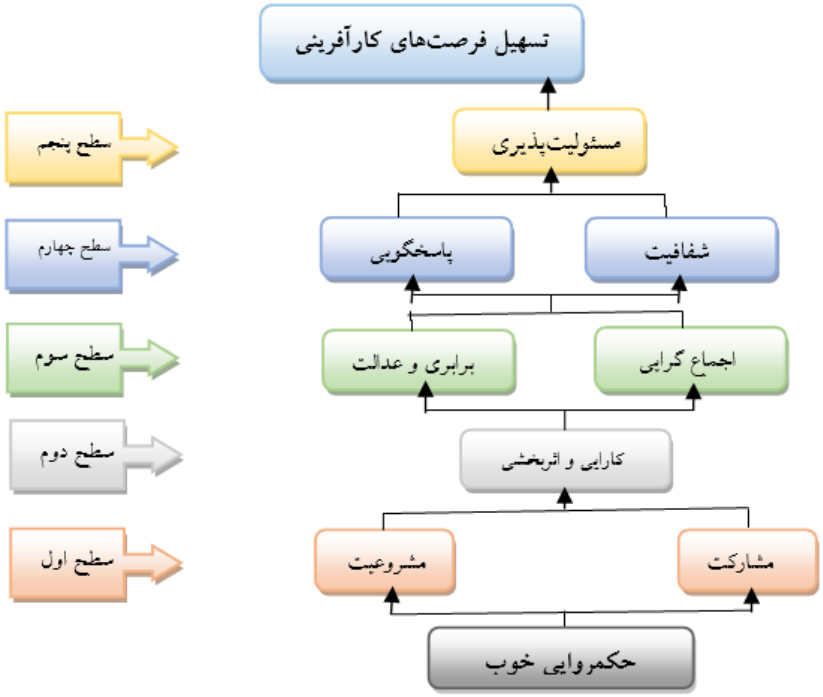
جدول۸. سطح‌بندی شاخص‌های حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی گمیشان

R	عوامل	مجموعه خروجی	مجموعه ورودی	مجموعه مشترک	سطح
C1	شفافیت	۸و۷و۶و۵و۲	۳و۸	۸	IV
C2	پاسخگویی	۸و۷و۶و۵و۴و۳	۱و۷	۷	IV
C3	مشارکت	۸و۶و۵و۴و۱	۲و۵و۸	۵و۸	I
C4	برابری و عدالت	۸و۷و۶و۵	۲و۳و۶و۸	۶و۸	III
C5	کارایی و اثربخشی	۸و۷و۶و۳	۱و۲و۳و۴و۸	۳و۸	II
C6	مشروعیت	۴و۷	۱و۲و۳و۴و۵و۶و۷و۸	۴و۷	I
C7	اجماع گرایی	۶و۸	۱و۲و۴و۵و۶و۸	۶و۸	III
C8	مسئولیت‌پذیری	۱و۳و۴و۵و۶و۷	۱و۲و۳و۴و۵و۷	۱و۳و۴و۵و۷	V

در شاخص‌های حکمروایی خوب بر تسهیل فرصت‌های کارآفرینی که مجموعه خروجی و مشترک آن‌ها کاملاً یکسان باشند، در بالاترین سطح از سلسله‌مراتب مدل ساختاری- تفسیری قرار می‌گیرند. بر اساس جدول شماره (۸) شاخص‌ها به پنج سطح طبقه‌بندی‌شده است. در گراف ISM روابط متقابل و تأثیرگذاری بین معیارها و ارتباط معیارهای سطوح مختلف نمایان است که موجب درک بهتر فضای تصمیم‌گیری می‌شود. در این بخش عامل مشارکت و مشروعیت در پایین‌ترین سطح قرارگرفته‌اند که مانند سنگ زیربنایی مدل عمل می‌کنند، در نتیجه حکمروایی خوب باید از این متغیرها آغاز شود و به سایر متغیرها تعمیم یابد. عامل کارایی و اثربخشی نیز در سطح دوم به‌صورت زیربنایی عمل می‌کند. عوامل اجماع گرایی و برابری و عدالت در سطح سوم و عوامل شفافیت و پاسخگویی در سطح چهارم و عامل مسئولیت‌پذیری در سطح پنجم قرار می‌گیرد.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

شکل ۲. طراحی مدل ISM از شاخص‌های حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی گمیشان

آنالیز MICMAC : تحلیل میک مک با تقسیم زیرمعیارها به چهار دسته خودمختار، وابسته، مستقل و ارتباطی (پیوندی) به درک ماهیت زیرمعیارها کمک می‌کند، به‌علاوه طبقه‌بندی زیرمعیارها نیز آسان‌تر می‌کند. همان‌طور که در شکل ۳ پیدا است، در این مرحله نوع متغیرها با توجه به اثرگذاری و اثرپذیری بر سایر متغیرها مشخص‌شده است، و پس از تعیین قدرت نفوذ یا اثرگذاری و قدرت وابستگی عوامل می‌توان تمامی شاخص‌ها را دریکی از خوشه‌های چهارگانه روش ماتریس اثر متغیرها طبقه‌بندی کرد.

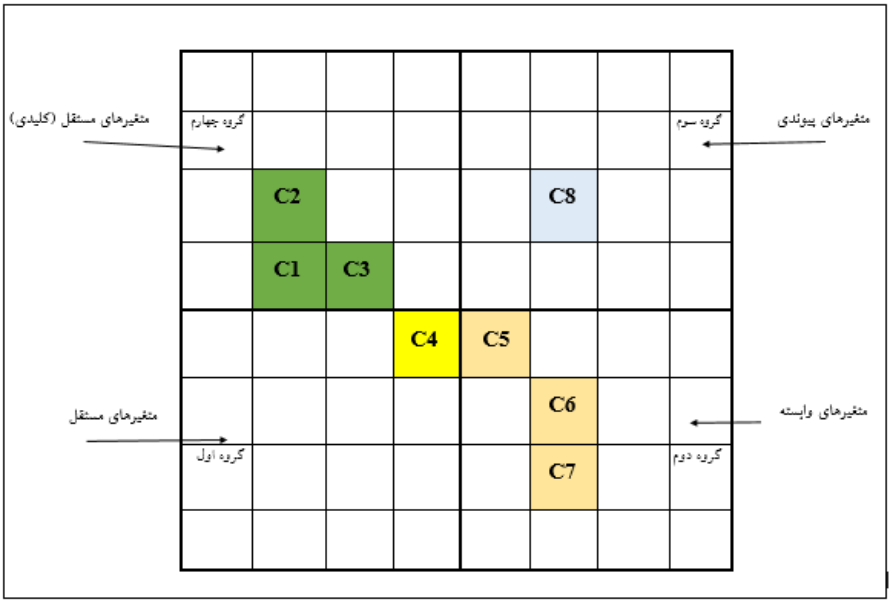
جدول۹. درجه قدرت هدایت و وابستگی متغیرها

متغیرها	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8
قدرت نفوذ	۵	۶	۵	۴	۴	۲	۳	۶
میزان وابستگی	۲	۲	۳	۴	۵	۷	۶	۶

بر اساس جدول شماره(۹) و شکل شماره(۳) متغیرهای کارایی و اثربخشی، اجماع‌گرایی و مشروعیت بیشتر تحت تأثیر سایر عوامل بوده و از منظر سیستمی جزء عناصر اثرپذیر و وابسته است. به‌عبارت‌دیگر برای ایجاد این متغیر عوامل زیادی دخالت دارند و خود آن‌ها کمتر می‌توانند زمینه‌ساز متغیرهای دیگر شوند. متغیر برابری و عدالت در گروه متغیرهای مستقل (خودمختار) قرارگرفته‌اند که دارای قدرت نفوذ و وابستگی ضعیف است. این متغیرها نسبتاً غیر متصل به سیستم است و قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی دارند. شفافیت، پاسخگویی و مشارکت جزو متغیرهای کلیدی مؤثر بر تسهیل فرصت‌های کارآفرینی به شمار می‌روند. این متغیرها تأثیر بسیاری بر تحقق و ارتقای حکمروایی خوب به شمار می‌روند. اصولاً متغیرهایی که قدرت نفوذ بالایی دارند به اصطلاح متغیرهای کلیدی خوانده می‌شوند. این متغیرها دریکیاز

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

دو گروه متغیرهای مستقل یا پیوند جای می‌گیرند. مسئولیت‌پذیری جزو متغیرهای پیوندی و از قدرت نفوذ و وابستگی بالایی برخوردار است

شکل ۳. آنالیزMICMAC

وزن‌دهی شاخص با تکنیک بهترین– بدترین: در این مرحله با تهیه پرسشنامه و توزیع آن در میان خبرگان، ابتدا مهم‌ترین و کم‌اهمیت‌ترین شاخص مشخص می‌شود. از نظر خبرگان شاخص (مشارکت) بیشترین مقدار اهمیت را دارا می‌باشد و شاخص(مسئولیت‌پذیری) دارای کمترین مقدار اهمیت می‌باشد، یعنی به‌عنوان بدترین شاخص انتخاب شد و درنهایت در شاخص‌های حکمروایی خوب به ترتیب از مهم-ترین تا کم‌اهمیت‌ترین شاخص‌ها؛ مشارکت، مشروعیت، کارایی و اثربخشی، عدالت و برابری، اجماع گرایی، شفافیت، پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری قرار گرفتند. در گام بعد به تعیین بردار ارجحیت مهم‌ترین عامل و شاخص نسبت به دیگر عوامل و شاخص‌ها پرداخته می‌شود. برای تعیین این بردار از خبرگان خواسته‌شده است تا ارجحیت مهم‌ترین عامل و شاخص را نسبت به سایر عوامل و شاخص‌ها از عدد ۱ تا ۹ مشخص کنند و درنهایت از داده‌های جمع‌آوری‌شده میانگین گرفته شد. سپس برای تعیین بردار کم‌اهمیت‌ترین عامل نیز مانند گام قبل عمل می‌شود. سپس مقادیر بهینه وزن‌ها به دست می‌آید $(W_1^*, W_1^*, \dots, W_n^*)$. بنابراین می‌توان مقادیر وزن‌ها را با توجه به مدل خطی رابطه به دست آورد.

با حل مدل خطی، مقادیر بهینه $(W_1^*, W_1^*, \dots, W_n^*)$ و ξ^* به دست می‌آید درنهایت از داده‌های جمع‌آوری‌شده میانگین گرفته شد و نتایج جدول شماره (۱۰)، به دست آمد.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

جدول۱۰. ارجحیت بهترین(مهم‌ترین) و بدترین (کم‌اهمیت ترین) شاخص نسبت به دیگر شاخص‌های حکمروایی خوب

بهترین(مهم-ترین) شاخص	اجماع گرایی	کارایی و اثربخشی	مشارکت	پاسخگویی	شفافیت	مشروعیت	مسئولیت‌پذیری	برابری و عدالت
مشارکت	۵/۹	۷/۲	۱	۳/۹	۴/۲	۷/۶	۲/۴	۶/۵

بدترین(کم‌اهمیت ترین) شاخص	مشروعیت	مشارکت	شفافیت	اجماع گرایی	پاسخگویی	مسئولیت‌پذیری	برابری و عدالت	کارایی و اثربخشی
مسئولیت‌پذیری	۳/۲	۲/۵	۸/۴	۵/۳	۸/۹	۱	۶/۶	۴/۱

در نهایت با حل مدل خطی با استفاده از نرم‌افزار لینگو برای هر یک از عوامل و شاخص‌های پژوهش، جدول شماره(۱۱) به دست می‌آید که درنهایت می‌توان وزن نهایی هر یک از شاخص را با توجه به سلسله‌مراتب شاخص‌ها از حاصل‌ضرب وزن هر شاخص در عامل مربوط به آن به دست آورد.

جدول۱۱. اوزان نهایی شاخص حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی مناطق روستایی گمیشان

شاخص	W_j	رتبه نهایی
برابری و عدالت	۰/۰۶۷	۴
کارایی و اثربخشی	۰/۰۹۶	۳
مسئولیت‌پذیری	۰/۰۲۴	۸
مشارکت	۰/۴۰۱	۱
شفافیت	۰/۰۶۹	۶
مشروعیت	۰/۲۸۵	۲
پاسخگویی	۰/۰۳۱	۷
اجماع گرایی	۰/۰۵۱	۵
مقدار ξ^*	۰/۰۳۲۴۵۳۷۲	
شاخص سازگاری	۶/۰۳۴	
نرخ ناسازگاری	۰/۰۱۳۱۱۴	

رتبه‌بندی مناطق با روش ارزیابی تولید وزنی تجمعی(واسپس): با استفاده از مدل تصمیم‌گیری واسپس رتبه هر یک از مناطق از نظر حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی سنجیده شود.

گام نخست: تشکیل ماتریس تصمیم: در گام اول، بر اساس معیارهایی که اشاره شد، داده‌ها به‌صورت نظرسنجی از خبرگان گردآوری و به‌صورت میانگین به‌عنوان ماتریس تصمیم‌گیری تنظیم شد. گزینه‌ها، روستاهای سه حوزه شرقی، غربی و شمالی شهرستان گمیشان و معیارهای ارزیابی نیز هشت شاخص حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی در نظر گرفته‌شده است.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

جدول ۱۲. ماتریس وضع موجود از شاخص‌های حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی مناطق روستایی گمیشان

شاخص‌ها / *گزینه‌ها*	اجماع گرایی	کارایی و اثربخشی	مشارکت	پاسخگویی	شفافیت	مشروعیت	مسئولیت‌پذیری
حوزه غربی	۳/۶۳	۳/۹۲	۳/۶۸	۳/۵۹	۳/۲۶	۳/۴۵	۳/۵۵
حوزه شرقی	۳/۸۹	۴/۳۰	۴/۵۱	۴/۲۳	۲/۳۹	۴/۶	۲/۵۵
حوزه شمالی	۲/۳۲	۲/۶۸	۲/۳۸	۲/۳۳	۲/۵۳	۳/۱۳	۲/۲۸

گام دوم: استانداردسازی داده‌ها: در مرحله دوم داده‌های خام با مدل خطی استاندارد شد. در گام دوم پس از تشکیل ماتریس وضع موجود جهت استاندارد کردن آن، ابتدا باید وزن‌دهی معیارها صورت گیرد. در این تحقیق به دلیل این‌که شاخص‌های انتخابی مبتنی بر داده‌های کیفی از روش بهترین – بدترین و نتایج وزن دهی در مرحله قبل نشان داده‌شده است.

جدول۱۳. نرمالیزه و استاندارد کردن داده‌های شاخص‌های حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی مناطق روستایی گمیشان

شاخص‌ها / گزینه‌ها	اجماع گرایی	کارایی و اثربخشی	مشارکت	پاسخگویی	شفافیت	مشروعیت	مسئولیت‌پذیری
حوزه غربی	۰/۹۸۰	۰/۶۸۰	۰/۸۷۰	۰/۶۸۰	۰/۱۸۰	۰/۷۹۰	۰/۱۹۰
حوزه شرقی	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰
حوزه شمالی	۰/۷۵۰	۰/۷۵۰	۰/۱۵۰	۰/۷۵۰	۰/۵۵۰	۰/۷۶۰	۰/۴۵۰

گام سوم : وزن شاخص‌ها با تکنیک روش بهترین- بدترین در جدول شماره(۱۱) محاسبه‌شده است. در گام سوم پس از محاسبه وزن معیارها استاندارد کردن ماتریس وضع موجود با توجه به نوع معیارها(با جهت مثبت و منفی) از روش بی‌مقیاس‌سازی استفاده‌شده که نتایج نشان داده‌شده است.

گام چهارم: محاسبه واریانس مقادیر معیارهای نرمالیزه شده اولیه: در گام چهارم برآورد واریانس مقادیر معیارهای نرمالیزه اولیه از طریق تابع ۳ است. مقدار واریانس نرمالیزه شده در جدول شماره(۱۴) بیان‌شده است.

جدول ۱۴. واریانس مقادیر معیارهای نرمالیزه شده اولیه شاخص حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی مناطق

شاخص‌ها / گزینه‌ها	اجماع گرایی	کارایی و اثربخشی	مشارکت	پاسخگویی	شفافیت	مشروعیت	مسئولیت‌پذیری
حوزه غربی	۰/۰۰۰۲	۰/۰۰/۱۹	۰/۰۰۱۵	۰/۰۰۱۶	۰/۰۰۱۷	۰/۰۰۱۷	۰/۰۰۱۹
حوزه شرقی	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۱۰	۰/۰۰۰۹
حوزه شمالی	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۲۵	۰/۰۰۲۵	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۷

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

جدول ۱۵. مقادیر محاسبه‌شده واریانس‌ها و مقدار (λ)، Q_i و رتبه‌بندی مناطق در برای تمام گزینه‌ها(مناطق) شاخص‌های حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی مناطق روستایی گمیشان

شاخص‌ها / گزینه‌ها	$\sigma^2 (Q_i^{(۴)})$	$\sigma^2 (Q_i^{(۵)})$	λ	Q_i	رتبه‌بندی گزینه‌ها
حوزه غربی	۰/۰۰۰۰۳	۰/۰۱۶	۰/۳۴۳	۳/۲۲۹	۲
حوزه شرقی	۰/۰۰۰۰۲	۰/۰۰۷	۰/۳۴۳	۳/۳۶۵	۱
حوزه شمالی	۰/۰۰۰۰۶	۰/۰۰۷	۰/۳۴۳	۳/۲۱۷	۳

در روش واسپس گام پنجم محاسبه واریانس‌ها از طریق توابع (۴ و۵) است. مقادیر محاسبه‌شده برای سایر گزینه‌ها در جدول شماره(۱۵) بیان‌شده است. در گام ششم محاسبه مقدار (λ) و Q_i برای رتبه‌بندی گزینه‌ها، مرحله نهایی مشخص کردن آلترناتیوی است که بهترین وضعیت را در میان معیارها دارد. در این مرحله برای رتبه‌بندی نهایی گزینه‌ها در ابتدا مقدار لاندای هر یک از گزینه‌ها محاسبه می‌شود، سپس بر اساس تابع ۷ مقدار Q برای هرگزینه به دست می‌آید که مقدار آن نشان‌دهنده رتبه نهایی هر گزینه است. هراندازه مقدار Q یک گزینه بالاتر، نشان‌دهنده وضعیت مناسب‌تر گزینه است.

۵)نتیجه‌گیری

امروزه تغییر رویکرد در مدیریت از مدیریت دولتی و تسلط‌گرا به حکمرانی خوب با مشارکت مردمی به‌عنوان یکی از تحولات مدیریتی در مقیاس‌های مختلف سرزمینی، اجتماعی و سازمانی تلقی می‌شود. بی‌تردید حکمروایی خوب به مشارکت و گسترش نهادهای مردمی، کاهش فقر، ایجاد شغل و رفاه پایدار و حفظ محیط‌زیست تأکید ویژه‌ای دارد. تمام این عوامل زمانی ممکن است و به وقوع می‌پیوندد که زمینه تحقق آن‌ها در روستا فراهم گردد؛ لذا بین حکمروایی خوب به لحاظ کارآمدی با تسهیل فرصت‌های کارآفرینی ارتباط معناداری وجود دارد. در نتیجه باید به نحوه پیاده‌سازی اصول و قواعد حکمروایی خوب در مناطق روستایی توجه گردد تا بسترهای لازم برای توسعه فرصت‌های کارآفرینی فراهم شود. برای این منظور از شاخص‌های ۸ گانه مستخرج از ادبیات نظری در رابطه با حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی استفاده گردید. نتایج در گراف ISM عامل مشارکت و مشروعیت در پایین‌ترین سطح شاخص حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی قرار گرفته است که باید از این متغیرها آغاز شود و به سایر متغیرها تعمیم یابد. عامل کارایی و اثربخشی نیز در سطح دوم نیز به‌صورت زیربنایی عمل می‌کند. عوامل اجماع‌گرایی و برابری و عدالت در سطح سوم قرار می‌گیرند و عوامل شفافیت و پاسخگویی در سطح چهارم قرار می‌گیرد و عامل مسئولیت‌پذیری در سطح پنجم قرار می‌گیرد. در بررسی اثرپذیری و اثرگذاری متغیرهای کارایی و اثربخشی، اجماع‌گرایی و مشروعیت بیشتر تحت تأثیر سایر عوامل بوده و از منظر سیستمی جزء عناصر اثرپذیر و وابسته است. به‌عبارت‌دیگر برای ایجاد این متغیر عوامل زیادی دخالت دارند و خود آن‌ها کمتر می‌توانند زمینه‌ساز متغیرهای دیگر شوند. متغیر برابری و عدالت در گروه متغیرهای مستقل (خودمختار) قرارگرفته‌اند که دارای قدرت نفوذ و وابستگی ضعیف است. این متغیرها

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

نسبتاً غیرمتصل به سیستم است و قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی دارند. شفافیت، پاسخگویی و مشارکت جزو متغیرهای کلیدی مؤثر حکمروایی خوب بر تسهیل فرصت‌های کارآفرینی به شمار می‌روند. اصولاً متغیرهایی که قدرت نفوذ بالایی دارند به‌اصطلاح متغیرهای کلیدی خوانده می‌شوند. این متغیرها دریکی از دو گروه متغیرهای مستقل یا پیوند جای می‌گیرند. مسئولیت‌پذیری جزو متغیرهای پیوندی و از قدرت نفوذ و وابستگی بالایی برخوردار است. با توجه به حل مدل برنامه‌ریزی خطی درروش بهترین_ بدترین، شاخص‌های مشارکت با وزن ۰/۴۰۱ رتبه اول، به‌عنوان مهم‌ترین شاخص و شاخص مسئولیت‌پذیری با وزن ۰/۰۲۴ رتبه هشت، کم‌اهمیت‌ترین شاخص حکمروایی خوب در بر تسهیل فرصت‌های کارآفرینی معرفی شدند. نرخ سازگاری نیز در سطح قابل‌قبول ۰/۰۱۳ است. مدل ارزیابی تولید وزنی تجمعی(WASPAS) تکنیک جدید با کارایی و اثربخشی بالا در فرایند تصمیم‌گیری است. این تکنیک ترکیبی از مدل‌های جمع وزنی و ترکیب وزنی است که سبب شده خروجی مدل بسیار دقیق باشد. نتایج نشان می‌دهد روستاهای حوزه شرقی شهرستان گمیشان با امتیاز ۳/۳۶۵ در رتبه اول و روستاهای حوزه غربی با وزن ۳/۲۲۹ در رتبه دوم و روستاهای حوزه شمالی با وزن ۳/۱۱۷ در رتبه سوم از نظر تأثیر شاخص حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی باشند. با توجه به نتایج پژوهش و مطالعات میدانی صورت گرفته در روستاهای مطالعه شده در ادامه پیشنهاداتی برای ارتقای شاخص‌های حکمروایی خوب در تسهیل فرصت‌های کارآفرینی مطرح می‌گردد:

- کمک در افزایش ایجاد سازمان‌های مردمیNGO جهت شناسایی پتانسیل‌های اشتغال‌زایی؛
- آماده‌سازی و کمک به جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در جامعه محلی برای پذیرش فعالیت‌های جدید؛
- شناسایی مزیت‌های نسبی منطقه و تصویب طرح‌های حمایتی از کارآفرینی در بخش‌های مختلف مناطق روستایی گمیشان؛
- تقویت دسترسی به مراکز بهداشتی،ICT، بازارهای مبداء، مراکز شهری، مراکز آموزشی و مشاوره‌ای؛
- ایجاد و افزایش وسعت استفاده از کسب و کار اینترنتی در فضاهای روستایی گمیشان؛ و
- شناسایی پتانسیل و جاذبه‌های گردشگری و صنایع دستی مناطق روستایی گمیشان.

۶) منابع

- احمد پور داریانی، محمود، (۱۳۸۴)، **کارآفرینی تعاریف، نظریات، الگوها**، چاپ ششم، تهران، نشر پردیس
- تقوایی، علی اکبر و تاجدار، رسول، (۱۳۸۸)، **درآمدی بر حکمروایی خوب شهری در رویکردی تحلیلی**، فصلنامه مدیریت شهری، شماره۴۳، صص ۵۸-۴۵.
- دربان آستانه، علیرضا و رضوانی، محمدرضا، ۱۳۸۹، **تبین نظری عوامل مؤثر بر حکمروایی روستایی**، مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین المللی سکونتگاه های روستایی، مسکن و بافت، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی ، تهران، صص۱۳۴-۱۱۱.
- دربان آستانه، علیرضا و رضوانی، محمدرضا ،۱۳۹۳، **مبانی مدیریت روستایی**، دانشگاه تهران، تهران.
- عظیمی آملی، جلال و رکن الدین افتخاری، عبدالرضا، ۱۳۹۳، **حکمروایی روستایی(مدیریت توسعه پایدار)**، تهران: انتشارات سمت
- مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵، نتایج سرشماری نفوس و مسکن. تهران
- مرکز پژوهش های مجلس، ۱۳۸۳، **حکمرانی خوب، بنیان توسعه**، مجلس شورای اسلامی، تهران.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]

- بابایی هزه جان، مجتبی؛ پیران نژاد؛ علی و بهمن خداپناه ،۱۳۹۶، **شاخص های تحقق حکمرانی کارآفرینانهٔ شهری**، توسعه کارآفرینی، دورهٔ ۱۰، شمارهٔ ۴، زمستان صص ۱-۲۶.
- Allen, J.C, et al, 2013, **Examination of Community Action Field Theory Model for Locality Based Entrepreneurship,** Presented at the Annual Rural Sociological Society Meeting, Montreal, Canada.
- Astleithner, F.and Hamedinger, A, 2013, **urban Sustainability as a new form of Governance**, Journal of Innovation, vol. 16, No.1, 51-75.
- Christensen, P.S. Masden. O., & Peterson, R, 2014, **Opportunity identification: The contribution of entrepreneurship to strategic management**. Denmark: Aarhus University Institute of Management.
- Kauffman Foundation, 2008, **Entrepreneurship and Urban Success**: Toward a Policy Consensus. Kauffman Foundation.
- Marsden, T.& Smith, E, 2005, **Ecological Entrepreneurship: Sustainable Development in local Communities Through Quality Food Production and Local Branding**, Geoforum 36, Vol. 4,pp440-451.
- Pacione, Michael, 2007, **urban environmental quality and human wellbeing**.a social geographical perspective, Landscape and Urban Planning.
- Rezaei, Jafar, 2015, **Best-worst multi-criteria decision-making** method Best-worst multi-criteria decision-making method, Omega (53)49–57.
- Rezaei, Jafar, 2015, **Best-worst multi-criteria decision-making method** Best-worst multi-criteria decision-making method: Some properties and a linear model, Omega (32)18–36.
- Sophia Stathopoulou! Demetrios Psaltopoulos and Dimitris Skuras, 2016, **rural entrepreneurship in Europe**! International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research Vol. 10 No. 6. pp. 404-425
- Woreda, S.H, 2017, **an examination of the effectiveness of multi-dimensional decisionmaking methods**: a decision-making paradox. Decision Support Systems, 5(3), 303–312.
- UNDP, 2002, Governance for Sutainable Growth and Equity. 28-30 July
- Warfield, J.W, 1974, **developing interconnected matrices in structural modelling,** IEEE transcript on systems, Men and Cybernetics, 4(1): 51-81.
- Xue, D., & Wub, F, 2015, **Failing entrepreneurial governance**: From economic crisis to fiscal crisis in the city of Dongguan, China. Cities, 10–17.
- Young, Sokphea. Soparth, Pongquan. Sophal, Ear, 2011, **Local Good Governance of Rural Infrastructure Development Planning: Case Studies of Commune Councils in Cambodia**. International Journal of Environmental and Rural Development.59–64
- Zavadskas, E.K, Turskis, Z Antucheviciene, J.Zakarevicius, a, 2012, **Optimization of Weighted Aggregated Sum Product Assesssment**. Electronics and Electrical Engineerring 6(122), 3-6.

[Downloaded from c4i2016.khu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.37.8.0]